

RESUMO

Son as terras do Corgo un verxel micolóxico aínda por descubrir polos propios corgueses.

Aqueles que amamos a micoloxía e estudamos os cogomelos temos a obriga de compartir estes coñecementos e é precisamente o obxectivo deste artigo, o de dar unha primeira visión xeral do "patrimonio micolóxico" existente nos variados hábitats que compoñen o territorio corgués.

PALABRAS CLAVE

Micoloxía, cogomelos, natureza, fungos, hábitats, O Corgo

INTRODUCCIÓN

Fronzosas carballeiras, vellos soutos de castiñeiros, extensos piñeirais, verdes pradarias, bosques de ribeira ás beiras de fermosos ríos e regatos e pequenos recunchos ou manchas arbóreas espalladas de chopos, bidueiros, etc.

A grande diversidade de hábitats naturais que conforman O Corgo e a aínda boa conservación dos seus ecosistemas naturais, sen dúbida explican tamén, xunto cun favorable clima, a grande variedade fúnxica da que pode presumir este concello.

COGOMELOS DOS SOUTOS DE CASTIÑEIRO

Neste concello aínda sobreviven algúns soutos en aceptable estado de conservación, nos que a diversidade fúnxica resulta importante.

Son bosques de orixe antrópica, formados por exemplares de *Castanea sativa*, que no pasado tiveron moita importancia no rural, pois os seus froitos, as castañas, foron utilizadas polas persoas como alimento e tamén como alimento para o gando e a súa madeira empregouse para diversas funcións, preferentemente na construción das casas.

Neste hábitat podemos atopar a considerada raíña dos cogomelos comestibles, a máis cobizada no eido gastronómico, a que ten a sona da máis exquisita xa dende a época dos romanos, a *Amanita caesarea*, que, aínda que ata agora é unha rareza nesta zona da provincia de Lugo, a

Castro Ferreiro, José

Membro da Sociedade Micolóxica Lucus
jose.cogomelos@gmail.com

atopamos xa dende hai anos na parroquia de Santo Estevo de Folgosa.

Curiosamente, coincide na mesma zona, en época e lugar, coa máis perigosa de todas, a tóxica e potencialmente mortal *Amanita phalloides*, frecuente non só en soutos de castiñeiros, tamén noutros bosques de caducifolios, tendo citas en varias parroquias: Farnadeiros, Castrillón, Sto. Estevo de Folgosa, Pedrafitas, etc.

Amanita phalloides (Vaill. ex Fr.) Link
Localización: parroquia de Santo Estevo de Folgosa

Son tamén frecuentes neste hábitat unha variedade considerable de especies, sendo as máis significativas as seguintes:

Xénero *Boletus*: *B. edulis* (andoa, madeirudo), *B. reticulatus*, *B. calopus*, *B. erythropus*, *B. badius*.

Xénero *Cantharellus*: *C. cibarius* (chantarela, cantarela), *C. subpruinus*

Xénero *Amanita*: *A. rubescens* var. *rubescens*, *A. citrina*, *A. gemmata*, *A. muscaria* var. *muscaria*, *A. phalloides*.

Xénero *Hydnum*: *H. repandum* (lingua de vaca, lingua de ovella), *H. rufescens*

Xénero *Lactarius*: *L. quietus*, *L. Chrysorreus*.

COGOMELOS DAS CARBALLEIRAS

Son as carballeiras, sen dúbida, os bosques caducifolios máis abondosos no concello do Corgo e, ao igual que os soutos, tamén presentan unha ampla variedade fúnxica, compartindo, ademais, unha ampla maioría das especies.

As carballeiras neste concello están formadas por dúas especies arbóreas: O *Quercus robur* (carballo) e o *Quercus pyrenaica* (cerqueiro, rebolo, carballo negro). Forman bosques de extraordinaria riqueza ecolóxica e fúnxica.

Boletus calopus Pers.

Localización: parroquia de San Xoán do Corgo

Algunhas das especies máis comúns nas carballeiras do Corgo son as seguintes:

Xénero *Boletus*: *B. edulis* (andoa, madeirudo), *B. reticulatus*, *B. aereus*, *B. calopus*, *B. erythropus*, *B. badius*.

Xénero *Cantharellus*: *C. cibarius* (chantarela, cantarela), *C. subpruinus*

Xénero *Amanita*: *A. phalloides*, *A. rubescens* var. *rubescens*, *A. citrina*, *A. gemmata*, *A. muscaria* var. *muscaria* (brincabois), *A. pantherina*.

Xénero *Hydnum*: *H. repandum* (lingua de vaca, lingua de ovella)

Xénero *Lactarius*: *L. vellereus* (leiteira), *L. quietus*, *L. chrysorreus*, *L. piperatus*

Xénero *Russula*: *R. cyanoxantha*, *R. vesca*, *R. virescens*

Xénero *Tricholoma*: *T. sulphureum*, *T. columbetta*, *T. pseudoalbum*

Xénero *Laccaria*: *L. amethystina*, *L. laccata*

Xénero *Lepista*: *L. nuda*, *L. inversa*

Xénero *Clitocybe*: *C. nebularis*, *C. gibba*

Cantharellus subpruinus Eyssart. & Buyck
Localización: parroquia de Castrillón

COGOMELOS DOS PIÑEIRAIS

No concello do Corgo existen abondosos piñeirais de repoboación, que representan unha grande importancia económica para a zona no ámbito madeireiro e nos que se poden atopar distintas especies de cogomelos, curiosamente, algunhas tamén de interese comercial.

As principais especies de piñeiros que conforman estes bosques son o *Pinus radiata* (piñeiro insigne), o *Pinus pinaster* (piñeiro do país, piñeiro bravo).

As especies que máis frecuentemente se poden atopar nos piñeirais do concello, son as seguintes:

Xénero *Boletus*: *B. edulis* (andoa, madeirudo), *B. pinophilus*, *B. badius*

Xénero *Suillus*: *S. luteus*, *S. bovinus*

Xénero *Cantharellus*: *C. cibarius* (chantarela, cantarela)

Xénero *Amanita*: *A. rubescens* var. *rubescens*, *A. spissa*, *A. gemmata*

Xénero *Hydnum*: *H. repandum* (lingua de vaca, lingua de ovella)

Xénero *Lactarius*: *L. deliciosus* (rovellón), *L. quieticolor*, *L. rufus*, *L. aurantiacus*

Xénero *Russula*: *R. sardonia*, *R. turci*

Xénero *Tricholoma*: *T. portentosum*, *T. equestre*

Xénero *Craterellus*: *C. tubaeformis*

Xénero *Marasmius*: *M. androsaceus*

Nalgún bosque mixto, con presenza de piñeiros da parroquia de Cabreiros, pódese atopar tamén unha especie moi rara, só interesante para os estudosos e expertos en micoloxía, como é o *Leucocortinarius bulbiger*.

COGOMELOS DOS BIDUEIRAIS

Os bidueirais no concello do Corgo non forman grandes bosques, senón que se atopan xeralmente espallados ou formando pequenas manchas arbóreas de poucos exemplares e constitúen os bosques que presentan unha maior diversidade fúnxica exclusiva.

Os bosques de bidueiros fórmanse con exemplares da especie *Betula pubescens*.

As seguintes son as especies propias dos bidueirais:

Xénero *Leccinum*: *L. scabrum*, *L. variicolor*

Xénero *Amanita*: *A. muscaria* var. *muscaria*

Xénero *Lactarius*: *L. torminosus*, *L. uvidus*, *L. necator*

Xénero *Russula*: *R. aeruginea*

Xénero *Cortinarius*: *C. triumphans*

Xénero *Tricholoma*: *T. fulvum*

Xénero *Piptoporus*: *P. betulinus*

Xénero *Paxillus*: *P. involutus*

COGOMELOS DOS PRADOS E PRADARÍAS

Prados e pradarías existen de xeito abundoso, espallados por todo o concello. Non podería ser

doutro xeito, tendo en conta a intensa e importante actividade gandeira aquí desenvolvida, sendo este un hábitat tamén rico en distintas especies de cogomelos, favorecido, ademais, polo feito de que os prados adoitan estar rodeados de árbores o que permite a presenza nestes de especies micorrícicas das ditas árbores.

Están formados por distintas especies herbáceas, principalmente da familia das gramíneas.

Os prados naturais e as pradarías artificiais das distintas parroquias son o hábitat preferido das seguintes especies de cogomelos:

Xénero *Marasmius*: *M. oreades*

Xénero *Agaricus*: *A. campestris*, *A. arvensis*, *A. urinascens*, *A. xanthodermus*

Xénero *Macrolepiota*: *Macrolepiota procera* (zarrota, cerrote, choupín, cogordo)

Xénero *Bovista*: *B. plumbea*

Xénero *Calvatia*: *C. gigantea*, *C. utriformis*

Xénero *Hygrocybe*: *H. coccinea*, *H. conica*, *H. persistans*

Xénero *Calocybe*: *C. gambosa* (cogomelo de San Xurxo, perretxiko)

Na primavera podemos atopar nalgúns prados ou nas beiras destes, o cogomelo de San Xurxo, o que os vascos chaman *perretxiko*, apreciadísimo na cociña, de nome científico *Calocybe gambosa*, que cada ano se fai ver, entre outras, pola parroquia de Gomeán.

Hygrocybe coccinea (Schaeff.) P. Kumm.
Localización: parroquia de Gomeán

Tamén nos prados e nas beiras dos camiños podemos atopar cogomelos moi coñecidos, como a Sendeiriña (*Marasmius oreades*), apreciado comestible e moi abondoso, sobre todo nas parroquias de Gomeán e Santo André de Chamoso.

Cogomelos espectaculares, como é o caso da *Calvatia gigantea*, polo seu enorme tamaño e peso, que pode chegar aos 20 Kg e que cada ano se pode observar, aínda que non tan grande, en San Cristovo de Chamoso.

Ou especies moi coñecidas e apreciadas dende antano, como a *Macrolepiota procera*, que recibe, entre moitos outros, os nomes populares de "cogordo", "zarrota", "choupín", "cerrote", etc. e que adoita a aparecer en prados e nas beiras dos camiños ao remate do verán ou no principio do outono.

COGOMELOS DOS BOSQUES DE RIBEIRA

O concello do Corgo está regado, co Río Miño á cabeza, por ríos e regatos que favorecen a biodiversidade natural en xeral e a diversidade fúnxica en particular.

Ao longo destes cursos fluviais, fórmanse os bosques de ribeira, por diversas especies arbóreas, entre as que destacan o ameneiro ou amieiro (*Alnus glutinosa*), o salgueiro (*Salix atrocinerea* e *Salix alba*), o freixo (*Fraxinus angustifolia* e o *Fraxinus excelsior*).

As seguintes son as especies que adoitan aparecer nos bosques de ribeira:

Xenero *Lactarius*: *L. controversus*

Xénero *Paxillus*: *P. involutus*, *P. rubicundulus*

Xénero *Phellinus*: *P. igniarius*, *P. robustus*

Xénero *Inonotus*: *I. radiatus*

COGOMELOS DOUTROS HÁBITATS DIVERSOS

MADEIRA MORTA EN DESCOMPOSICIÓN

Infinidade de fungos saprófitos se desenvolven en diversas madeiras mortas ou restos vexetais como, por exemplo, as seguintes especies atopadas nestes hábitats, en distintos lugares do concello do Corgo: *Crucibulum laeve* (Gomeán), *Cyathus striatus* (Castrillón), *Pseudohydnum gelatinosum*

© Jose Castro

Crucibulum laeve (Huds.) Kambly
Localización: parroquia de Gomeán

(Sto. Estevo de Folgosa), *Guepiniopsis buccina* (Franqueán), *Calocera cornea* (Gomeán), *Dacrymyces stillatus* (Cerceda), *Cheilymenia rubra* var. *rubra* (Santalla)

TERREOS QUEIMADOS

Neste hábitat tan peculiar pódense atopar interesantes especies de cogomelos, denominados "pirófilos", como a ascomycete *Plicaria endocarpoides*, atopada no terreo queimado despois dun incendio nun pequeno piñeiral de San Xoán do Corgo.

Ou a *Pholiota highlandensis*, atopada noutro piñeiral queimado, tamén na parroquia de San Xoán do Corgo.

CORNO DE VACA

Aínda por sorprendente que pareza, hai cogomelos que medran nun hábitat tan curioso como son os cornos ou pezuños de animais, como a *Onygena equina*, atopada, hai xa anos, nun corno de vaca, que estaba descompoñéndose no chan dun piñeiral que ocupaba parte dos terreos onde hoxe se ergue o polígono industrial do Corgo.

LA DE OVELLA

Outro hábitat singular e sorprendente é este onde se desenvolve a *Onygena corvina*, atopada neste

caso medrando sobre la de ovella, depositada no chan dun piñeiral da parroquia de Cerceda.

CONCLUSIÓNS

O Concello do Corgo, polas súas características xeográficas e climáticas e pola fragmentación constante do seu territorio en multitude de hábitats diferentes, presenta unha elevada diversidade fúnxica, sendo unha zona moi axeitada para a elaboración de distintos estudos sobre a flora micolóxica existente.

REFERENCIAS BIBLIOGRÁFICAS

ALONSO, Julián. "Leucocortinarius bulbiger (Alb. & Schwein.) Singer: o cortinario branco no Concello do Corgo (Lugo)", *Tarrellos*, n.º 12, ano 2010, páxinas 30-34.

BON, Marcel. *Guía de campo de los hongos de España y Europa*. Barcelona: Ed. Omega, 2005.

BREINTENBACH, J. & F. KRÄNZLIN. "Champignons de Suisse. Tome I. Ascomycetes". *Luzern : mykologia*, 1984

INDEX FUNGORUM en www.indexfungorum.org

MARCOTE, J.M.C., POSE, M., TRABA, J.M. *Cogomelos de Galicia*. Santiago: Consellería de Medio Rural- Xunta de Galicia, 2008.

